

ARHIVELE NAȚIONALE – DIRECȚIA JUDEȚEANĂ BRAȘOV ISTORIE ȘI CULTURĂ

Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale pe lângă activitățile specifice muncii de arhivă realizează și activități de valorificare prin manifestări culturale cum ar fi simpozioane, sesiuni științifice, expoziții, lansări de carte, emisiuni radio-tv, lecții tematice de istorie.

În perioada post-decembristă deși arhivele s-au confruntat și cu impactul legislativ privind unele drepturi recuperatorii ale cetățenilor care implică un volum mare de muncă activitatea de valorificare și științifică nu a fost neglijată. Din perioada amintită Arhivele au colaborat cu Muzeul Județean de Istorie la organizarea a numeroase manifestări cu caracter local și național.

În organizarea unei expoziții trebuie să luăm în considerare obiectivele ce urmărim să le atingem. Astfel, în cazul arhivelor, un prim obiectiv ar fi cel al informării cercetătorilor asupra unor probleme de istorie pe o tematică dată. Se pot organiza expoziții pe teme diverse cum ar fi: personalități de seamă ale unei comunități, agricultura, industria, urbanizarea, sau religia pentru a menționa numai câteva dintr-o gamă largă de posibilități. De asemenea aceste expoziții pot deschide noi direcții de cercetare a fondurilor și colecțiilor arhivistice, în special a celor care nu au fost date publicității prin publicarea documentelor din interiorul lor. Conștientizarea publicului asupra valorii și utilității arhivelor constituie o alta dimensiune a organizării expozițiilor în cadrul Arhivelor Naționale.

Vom prezenta, în cele ce urmează, cronologic, câteva dintre manifestările organizate de către Arhivele Naționale – Direcția Județeană Brașov în perioada 1992 – 2003 (multe dintre acestea în colaborare cu muzeul Județean de Istorie).

În anul 1992 prin Sesiunea Științifică organizată de Muzeul Județean de Istorie Brașov „Vechi tipărituri și manuscrise – bibliofilia azi”, Arhivele Statului au găzduit secțiunea „Biblioteci, colecții, fonduri arhivistice”. Cu această ocazie au fost organizate următoarele expoziții: „Istoria tiparului brașovean” și „Cărți contemporane – creații artistice” la Biblioteca Județeană „G. Barițiu”; carte rară în Biblioteca Arhivelor Statului Brașov – la Filiala Arhivelor Statului Brașov; „ex libris”, „Brâncoveanu Constantin – boier vechi și domn creștin”, „Patrimoniul de carte național și universul din Șcheii Brașovului” la Muzeul Primei Școli Românești.

A avut loc și vernisajul expoziției „Carte rară în biblioteca Arhivelor Statului Brașov” prin care a fost pusă în valoare biblioteca documentară a instituției. Aprecierile asupra desfășurării sesiunii de la Filiala Arhivelor Statului Brașov au fost trecute în „Condica de oaspeți – Arhivele Brașov” – „Nu ar fi fost mai potrivit alt

loc pentru ținerea lucrărilor unei sesiuni cu tema «Valori bibliofile» decât Brașovul, orașul cu vechi tradiții de cultură, cu oameni iubitori de carte și frumos. În secția de la Filiala Arhivelor Statului s-au prezentat lucrări bogate în surse documentare care au dat la lumină incontestabile izvoare de istorie..."

În anul 1993, în cadrul manifestărilor „Săptămâna arhivelor”, a avut loc expoziția „Documente brașovene privind istoria națională și locală”. „O expoziție inedită chiar și pentru cercetători, un eveniment în cultura brașoveană și un îndemn la revenirea către valorile istoriei neamului”.¹

În anul 1994, noiembrie 11, Inspectoratul de cultură al Județului Brașov și Biblioteca „G. Barițiu” organizează în colaborare cu Arhivele Statului Brașov, sub genericul „600 de ani de lectură la Brașov” simpozionul și expoziția „Bogdanii, o familie de cărturari”. Expoziția de documente din donația „Alexandru Bogdan” avea să fie prezentată la sediul Arhivelor. „Felicitări pentru ținuta științifică a comunicărilor, pentru atmosfera plăcută asigurată de organizator”, spicui din Cartea de oaspeți.

În anul 1995 Forumul Democrat al Germanilor, în colaborare cu Filiala Arhivelor Statului Brașov, prezintă în incinta Teatrului Dramatic expoziția „50 de ani de la deportarea populației etnice germane”.

Una dintre cele mai frumoase manifestări ale anul 1995 a fost organizarea de către Filiala Arhivelor Statului Brașov în colaborare cu Muzeul Județean de Istorie Brașov a expoziției „575 de ani – Casa Sfatului din Brașov în documente și imagini”, reprezentând sărbătoarea atestării documentare a Casei Sfatului, sediul actualului Muzeu Județean de Istorie.

În 1996, cu ocazia sărbătoririi a 520 de ani de la prima atestare documentară a arhivei brașovene, în colaborare și în cadrul Muzeului de Istorie Brașov, a avut loc o expoziție și o sesiune de comunicări științifice. Motto-ul manifestărilor fiind chemarea adresată în anul 1476 brașovenilor de către Vlad Țepeș, domnul Țării Românești: „*Veniți cu pâine și cu marfă să vă hrăniți, căci a făcut Dumnezeu să fim acum o singură țară*”.

Totodată a avut loc și lansarea albumului „Brașov – 1900” apărut în editura Șchei. Bucurându-se de condiții grafice de excepție, folosind ca surse documentare colecții de fotografii și de plăci fotografice puse la dispoziție de Arhivele Naționale – Direcția Județeană Brașov (colecțiile Albert Eichorn, Friderich Stenner, Gheorghe Corcode), Muzeul Primei Școli Românești, Biblioteca Județeană „George Barițiu”, Muzeul de Artă Brașov și Eugen Purcărea, albumul reînvie pentru noi, cei de azi, „duhul” Brașovului începutului de secol așa cum îl percepea Octav Șuluțiu în anul 1937. „*Sufletul unui oraș este un duh în care intră tot ce este și tot ce a fost, în care tot ce se face e îmbibat de mirosul și de existența a ceea ce nu mai e decât ecou și presimțire*”². „*Scopul acestei cărți este tocmai să deslușească ce nu mai e ca odinioară. O va face fără sentimentalism și durere sufletească pentru cele pierdute, dar cu simpatie pentru trecut, când probabil nu era mai bine și mai frumos decât astăzi, dar când cel ce vă vorbește (n.r. Sextil Pușcariu) era mai tânăr și cele trăite aveau farmecul celor optsprezece ani ai lui...*”

În 25 octombrie 1996, o altă temă de interes avea să rețină atenția specialiștilor și nu numai. În colaborare, Muzeul de Istorie Brașov – Casa Mureșenilor, Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale, Centrul de cultură Bran și Muzeul Primei Școli Românești din Șcheii Brașovului aveau să organizeze expoziția și simpozionul cu tema „Sigilii – mărturii heraldice din Brașov, secolele XVI – XX”. *„Sigiliile reprezintă atât garanția cea mai sigură a autenticității și integrității actelor, cât și mijlocul de a asigura secretul corespondenței” reprezintă motto-ul acestei manifestări.*

Harta, planul, în general reprezentările cartografice, constituie un izvor important al istoriei oricărui popor prin aceea că localizează, într-un spațiu concret popoarele, așezările omenești, diferite evenimente etc. și de aceea, adunarea și conservarea izvoarelor cartografice a constituit o preocupare a istoricilor, specialiștilor în cartografie, instituțiilor științifice și nu în ultimul rând a arhivelor, bibliotecilor și muzeelor.

În perioada 19 – 22 noiembrie 1997, la Brașov, Muzeul de Istorie în colaborare cu Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale și Muzeul Bran a organizat „Simpozionul internațional de Istoria Cartografiei”, prima manifestare de acest gen din țara noastră, într-un domeniu de maximă actualitate în lumea contemporană. Dintre obiectivele reuniunii menționăm: stabilirea de contacte între specialiști din acest domeniu, care își desfășoară activitatea în instituții diferite: biblioteci, muzee, arhive; valorificarea patrimoniului de hartă veche existent în România. Este amintită activitatea marelui Honterus în dezvoltarea cartografiei.

Lucrările simpozionului s-au ținut, vineri 21 noiembrie, la sediul Direcției Județene Brașov a Arhivelor Naționale, ocazie cu care a fost organizată o expoziție de: „Hartă veche și modernă din colecțiile Arhivelor Brașov”.

Anul 1998, marchează aniversarea a „500 de ani de la nașterea marelui umanist brașovean Johannes Honterus”. Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale, Muzeul Județean de Istorie Brașov și Biserica Neagră, în colaborare, au contribuit la organizarea expoziției și simpozionului cu același nume. Cel mai mare umanist, pedagog și reformator a bisericii evanghelice, despre care umanistul Antonius Verantius spunea că „a făcut Transilvania mai cunoscută și orașul Brașov mai renumit” avea astfel să fie omagiat de oameni de seamă ai vremurilor noastre.

În cadrul manifestărilor organizate la Brașov în noiembrie 1998, s-a organizat o expoziție și un simpozion cu titlul „Mărturii despre Marea Unire în colecții brașovene”. Au participat în colaborare: Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale, Consiliul Județean Brașov, Muzeul de Istorie, Cercul Militar, Muzeul Primei Școli Românești, Muzeul Bran, Biblioteca Județeană Brașov „G. Barițiu”, Muzeul „Casa Mureșenilor”, Muzeul de Etnografie. Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale a participat la expoziție cu material documentar – xerocopii, iar la simpozion au participat următorii:

În perioada 13 – 15 mai 1999, DJAN Brașov participă în colaborare cu Cercul de Studii Transilvane și cu Comunitatea Evanghelică „Honterus” din Brașov la organizarea sesiunii de comunicări cu tema „Umanismul și Reforma bisericii

din Transilvania. Istorie culturală și spirituală". În cadrul acestei acțiuni instituției Arhivelor i-a revenit sarcina organizării unei expoziții arhivistice cu titlul „Din tezaurul Arhivelor din Brașov” și organizarea unui ghidaj prin centrul istoric al orașului.

„Fiindcă faptele omenești sunt acoperite de schimbarea zilnică a oamenilor și de uitarea lor, este necesar ca ele să fie încredințate memoriei scrise, pentru ca trecerea timpului să nu le poată înlătura, să nu fie închise, date uitării sau trecute sub tăcere vremurile trecute”³.

Lansarea cărții *„Documente privind istoria orașului Brașov”* – *„Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt”*, vol IX, în sala festivă a Bibliotecii Județene Brașov a constituit un moment de seamă în valorificarea tezaurului arhivistic brașovean. Acest volum venea să întregască colecția „Izvoare pentru istoria orașului Brașov – Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt” al cărei prim volum apăruse cu mai bine de un secol în urmă, în anul 1886.

În perioada 14 – 16 martie 2000, în cadrul manifestărilor cu tema „Zilele Mihai Viteazul – 400 de ani de la Dieta Transilvaniei”, a fost organizată în incinta Muzeului Județean de Istorie Brașov o sesiune științifică. Au participat în colaborare: Muzeul Județean de Istorie, Arhivele Naționale ale României, Muzeul Primei Școli Românești – din partea Direcției Județene Brașov a Arhivelor Naționale; Organizarea expoziției „Mihai Viteazul și Brașovul”, în cadrul sesiunii menționate mai sus.

Una dintre cele mai importante manifestări ale Arhivelor Brașovene a constituit-o organizarea în anul 2001, iunie 28 – 29, *„480 de ani – Scrisoarea lui Neacșul din Câmpulung către Hans Benkner, judele primar al orașului Brașov, în contextul epocii”*; Lucrările simpozionului au fost deschise prin vernisajul expoziției *„Secolul XVI în documente aflate în Arhivele Naționale Brașov”*. Comunicările prezentate au avut o înaltă ținută științifică, iar în cadrul expoziției au fost prezentate documente reprezentative pentru perioada menționată. *„Atunci când simțirea românească în inima Țării Românești va continua să-și aple slujitorii devotați la fel ca în ceasul de acum, am încredințarea că Neamul Românească va dăinui pururi. Îi felicit din toată inima pe cei ce au ostenit să ne readucă încă o dată în amintire o clipă din devenirea noastră, avea să declare dl Costin Feneșan, director general al Arhivelor Naționale ale României „în preziua praznicului Sfinților Apostoli Petru și Pavel în anul Domnului 2001”.*

În anul 2001, în perioada 22 – 23 noiembrie Arhivele Naționale Brașov aveau să aibă o largă reprezentare în cadrul simpozionului și sesiunii științifice organizate de către Muzeul Județean de Istorie Brașov, în colaborare cu Consiliul Județean Brașov, sub egida „Un secol de muzeografie brașoveană – O jumătate de secol de activitate a muzeului de istorie”. Elisabeta Marin: „Forme și metode de valorificare a Fondului Arhivistic Național la Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale”; Gernot Nussbächer: „Cercetări noi despre Johannes Honterus”; Monica Cincu, Mariana Aftenie – „Comunitatea greacă din Brașov – proprietara moșiiilor Poiana Mărului și Sămbăta de Sus în prima jumătate a secolului al XIX-lea”; Iulia Maria Frâncu – „Importanța și necesitatea informatizării în biblioteca documentară a Direcției Județene Brașov a Arhivelor Naționale”; Bogdan Florin Popovici: „Evaluarea

evoluției etnice în satele săcelene Baci, Turcheș, Cernatu, și Satulung”; Aurelian Armășelu: „Mărci de fabrică transilvane (1934 – 1935).

În data de 10.05.2002, Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale, a organizat la sediul instituției, expoziția „*Presa Brașoveană – 165 de ani*”. Au fost prezentate publicații periodice, în limbile germană, română și maghiară aflate în biblioteca documentară a Arhivelor Naționale din care le menționăm pe cele mai vechi: *Siebenbürger Wochenblatt*, Kronstadt, 1837; *Foaia Duminecii*, Brașov, 1837; *Erdélyi Hirlap*, Brassó, 1837. „*Felicităm și mulțumim organizatorilor acestei expoziții care face un mare serviciu culturii brașovene*” declară dna Sanda Buta, directoarea Muzeului „Casa Mureșenilor” din Brașov.

În data de 26 iunie 2002, la sediul instituției a avut loc prezentarea *Vol. VIII, fascicolul 2* a lucrării „*Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt*” – „*Documente privind istoria orașului Brașov*”.

În perioada 4 – 5.09.2002 în cadrul DJAN Bv s-a desfășurat simpozionul având ca tematică *Personalități brașovene în secolul al XIX-lea*. Au fost aniversate personalitățile lui Carl Maager (1813 – 1887) și cea a lui George Barițiu (1813 – 1893), promotori ai dezvoltării economice în Transilvania secolului al XIX-lea. Printre colaboratorii manifestării s-au numărat următoarele instituții: Consiliul Județean Brașov, Direcția de Cultură, Culte, și Patrimoniu Brașov; Camera de Comerț și Industrie Brașov, Regionala CFR Brașov, Forumul Democratic al Germanilor din județul Brașov, Parohia Evanghelică CA Brașov, Muzeul Județean de Istorie Brașov, Muzeul Primei Școli Românești din Șcheii Brașovului.

Alte manifestări:

1998, organizarea expoziției „Documente brașovene referitoare la 1 Dec 1918”, Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale în colaborare cu Muzeul Județean de Istorie;

1998, organizarea expoziției „150 de ani de la aniversarea Revoluției de la 1848” – Muzeul Județean de Istorie în colaborare cu Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale;

1999, aprilie, organizarea unei expoziții de documente pentru Sesiunea științifică „Umanismul și Reforma bisericii din Transilvania. Istorie culturală și spirituală”, Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale în colaborare cu Muzeul Județean de Istorie;

1999, octombrie 22, lansarea volumului „*Transilvania, raporturile româno-austro-ungare 1876 – 1886*” a d-lui Corneliu Mihail Lungu, director al Arhivelor Naționale Istorie Centrale, la sediul Bibliotecii Județene Brașov;

2000, iulie 11, lansarea volumului „*Procesul lui Badea Cârțan*” a dlui Ștefan Suciș la sediul DJAN Brașov;

2000, organizarea unei expoziții, la sediul DJBvAN, cu ocazia lectoratului de

vară al Societății de Științe Istorice din România (SSI);

2002, septembrie 20, expoziția cu tema „120 de ani de la înființarea băncii Albina, sucursala Brașov”, Muzeul Județean de Istorie Brașov în colaborare cu Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale;

2002, octombrie 31, 31.10.2002 – expoziție organizată cu ocazia Zilei Arhivelor Naționale ale României – prezentarea unor echipamente de scanare a documentelor de către firma Rank Xerox;

2003, februarie 7, „organizarea expoziției „*Pielăritul în sud-estul Transilvaniei – meșteșug și artă*”, Muzeul Județean de Istorie Brașov în colaborare cu Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale;

2003, iulie 4: lansarea cărții „*Căile Ferate Române Oameni de seamă – IOAN BAIULESCU (1857 – 1911)*” a dlui ing. Radu Bellu. Cu această ocazie s-a organizat și expoziția „Arhiva personală a familiei Baiulescu” la sediul Direcției Județene Brașov a Arhivelor Naționale;

2003, iulie 11, lansarea cărții „Germanii din România între democrație și dictatură – Documente politice Hans Otto Roth, 1919 – 1951” Autor. Klaus Popa.

Toate aceste activități de valorificare a patrimoniului documentar din Arhivele Naționale constituie un mijloc de cultivare a tradițiilor comunității pe care o reprezintă, a respectului pentru tot ceea ce este valoros și față de înaintași.

Vom încheia aici periplul expozițional printr-un citat al marelui istoric grec Xenophon: „*Și desfășurând comorile înțelepților din vechime, pe care ni le-au lăsat scrise în cărți, le parcurg împreună cu prietenii, și când vedem ceva bun, alegem și socotim ca un mare câștig, când putem fi de folos unul altuia*”.

Geschichte und Kultur in der Tätigkeit der Kreisdirektion Kronstadt der Nationalarchive Rumäniens (Zusammenfassung)

Die enge Zusammenarbeit zwischen dem Kronstädter Nationalarchiv und dem Geschichtsmuseum des Kreises Kronstadt führte zur Gestaltung einer Reihe von Kulturveranstaltungen, die das alte Kronstadt und die auf seinem Gebiet in der Vergangenheit ausgeübten Tätigkeiten besser bekannt machen sollten. Besonders wertvolle Exponate, nämlich Urkunden aus den Beständen der Kronstädter Kreisdirektion der Nationalarchive Rumäniens vervollständigen den Schatz der Kulturgüter dieser Gegend, wo Leute leben, die Bücher und das Schöne lieben.

Die vorliegende Arbeit stellt einige der Veranstaltungen vor, die vom Kronstädter Nationalarchiv und/oder vom Geschichtsmuseum des Kreises Kronstadt vorbereitet wurden.

Note

- ¹ Cartea de oaspeți a Arhivei Brașov.
- ² Marin Elisabeta, Iacomir Mihail (coord.), *Brașov 1900*, Editura Șchei, Brașov, 1996, p. 6.
- ³ „Documente privind istoria orașului Brașov” – „Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt”, vol IX, editura Aldus, Brașov, 1999, p. 24, extras din doc. nr. 1/1420, Breasla blănarilor.